

STALIŠČE AGENCIJE GLEDE SISTEMOV INKLUZIVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Druga izdaja

Ta dokument predstavlja posodobitev – in je druga izdaja – stališča Evropske agencije za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (Agencija) glede sistemov inkluzivnega izobraževanja, objavljenega leta 2015. Dokument določa dogovorjeno vizijo in bistvene značilnosti sistemov inkluzivnega izobraževanja. V ločenem dokumentu z naslovom **Dokument z osnovnimi informacijami** so predstavljeni dokazi in literatura, ki so bili podlaga za to posodobitev stališča Agencije iz leta 2022.

Ta končna vizija za sisteme inkluzivnega izobraževanja predstavlja željo oziroma cilj ali obzorje, proti kateremu lahko vse države članice Agencije usmerijo svoje delo na področju razvoja politik. Agencija si prizadeva za učinkovito podporo državam članicam pri doseganju tega cilja ter se zaveda, da sta miselnost in delovanje držav v zvezi z vizijo sistemov inkluzivnega izobraževanja na različnih stopnjah. Zato bo ta vizija služila kot osrednja točka in navdih za nadaljnje delo z državami članicami v prihodnjih letih.

Agencija ocenjuje vseh 25 let dela z državami članicami, pri čemer vizija za sisteme inkluzivnega izobraževanja, opisana v dokumentu o stališču iz leta 2015, ostaja nespremenjena:

Vsi učenci vseh starosti so deležni priložnosti za smiselno, visokokakovostno izobraževanje v svoji lokalni skupnosti, skupaj s svojimi prijatelji in vrstniki.

Vendar pa se je kontekst dela na mednarodni in evropski ravni močno spremenil. Stališče Agencije

mora ostati aktualno, zato ta dokument posodablja prvotno različico iz leta 2015.

Po vseh Evropi se izobraževalni sistemi soočajo z vse večjimi izzivi, ki so posledica konfliktov, migracij, pandemij, podnebnih sprememb, tehnološkega razvoja in družbenih sprememb. Številni od teh izzivov lahko povečajo neenakosti, ki so po navedbah poročila **Global Education Monitoring Report 2020 [Poročilo o spremljanju globalnega izobraževanja 2020]** običajno povezane z njimi:

... spol, oddaljenost, bogastvo, posebna potreba, etnična pripadnost, jezik, migracije, razselitev, zaprtje, spolna usmerjenost, spolna identiteta in izražanje, vera in druga prepričanja in stališča (UNESCO, 2020, str. 4).

Nacionalna zakonodaja in politika morata priznavati pravice vseh učencev ter aktivno preprečevati diskriminacijo, stereotipe in marginalizacijo, ki se očitno dogajajo učencem, izpostavljenim izključitvi iz inkluzivnega izobraževanja iz različnih razlogov.

Trenuten kontekst konfliktov in pandemije COVID-19 predstavlja priložnost za ponoven razmislek o prilagodljivosti sistemov izobraževanja razmeram in o tem, kako vse učence pripraviti na življenje v vedno bolj negotovih časih. Ko se pokaže celoten vpliv na učenje, duševno zdravje in dobro počutje mladih, v ospredje stopi razmišljanje o novi družbeni pogodbi za izobraževanje, kot je opisano v dokumentu **Reimagining our futures together [Skupaj si na novo zamislimo svojo prihodnost]** (International Commission on the Futures of Education, 2021). Ta poudarja, da mora biti **izobraževanje »skupna družbena zaveza«, kar je ena od ključnih človekovih pravic, in krepi zmogljivost vseh, da pomagajo in sodelujejo na vseh ravneh družbe.**

Družbene, izobraževalne in finančne koristi inkluzije so dobro dokumentirane. Kljub temu je za vse države še vedno zelo pomembno, da se odzovejo na politični in tudi etični imperativ, ter si tako

prizadevajo za bolj inkluzivne družbe. Pri krepitvi zavezanosti **Ciljem trajnostnega razvoja** bi morale države **zagotoviti večjo jasnost glede načel, na katerih temelji celosten pristop k vlaganju v kakovost za vse učence.**

Pravni okviri držav morajo vključevati zaveze iz mednarodnih konvencij in evropskih sporočil, da bi zagotovili enakopravnost in boj proti diskriminaciji. Zakonodaja mora zagotavljati univerzalen in enak dostop do inkluzivnega izobraževanja brez diskriminacije. Zakoni morajo poudarjati, da je segregacija oblika diskriminacije, prav tako kot nezagotavljanje potrebnih prilagoditev, ki osebam s posebnimi potrebami omogočajo uživanje vseh človekovih pravic na enaki ravni kot drugim.

Zakonodaja in politika se morata osredotočiti na preventivne in intervencijske pristope, da bi vsem učencem omogočili premagovanje ovir za učenje in polno sodelovanje v skladu s končno vizijo, da se vsi učenci katere koli starosti izobražujejo v svoji lokalni skupnosti, skupaj s svojimi prijatelji in vrstniki.

Da bi se spopadli z aktualnimi izzivi, **morajo vsi akterji na področju izobraževanja razširiti svoje razumevanje inkluzivnega izobraževanja in vanj vključiti VSE učence** (UNESCO, 2020). To vključuje **odpravo diskriminacije, stereotipov in mehanizmov marginalizacije, ki učence izključujejo iz priložnosti v njihovih lokalnih šolah in skupnostih.** Nacionalne strategije, ki so namenjene določenim manjšinam, je treba razširiti, da se uveljavi pravica do izobraževanja in vzpostavi miselnost, da je vsak učenec pomemben.

V središču prihodnjega načrtovanja je potreba po jasni opredelitvi pomena inkluzivnega izobraževanja. **Inkluzije v izobraževanju in pravičnosti ne bi smeli obravnavati kot ločenih politik, temveč kot načeli, ki sta temelj in vir informacij za vse nacionalne politike.** To vključuje politike o upravljanju, vzgojno-izobraževalnih programih, ocenjevanju, zagotavljanju kakovosti, spremljanju in evalvaciji, izobraževanju učiteljev ter financiranju in dodeljevanju sredstev.

Za zagotavljanje kakovosti je temeljnega pomena razvoj ključnih kompetenc s priložnostmi za profesionalno učenje. Te kompetence morajo vsem izobraževalcem omogočiti, da izboljšajo dosežke, rezultate in izide celotnega izobraževalnega sistema. Izobraževalci morajo biti usposobljeni, da prilagajajo ali spreminjajo izobraževalni program in tako zagotovijo ustrezne priložnosti za vse učence, ne da bi se morali zatekati k alternativnim ali ločenim izobraževalni programom. **Prilagojeni pristopi bi morali vključevati vse učence, podpirati njihovo aktivno sodelovanje in jim dati možnost, da v učnem procesu izrazijo svoje mnenje.**

Prilagodljivo financiranje in pravično dodeljevanje sredstev morata biti osredotočena na **povečanje zmogljivosti šol in skupnosti za odzivanje na raznolikost in podpirati vse učence.** Pri pristopih k financiranju je treba upoštevati vprašanja v zvezi z medsektorskimi potrebami učencev. Vedno bolj se priznava, da se identitete učencev prekrivajo in pogosto predstavljajo več razsežnosti raznolikosti. Učenci so lahko zaradi kombinacije identitet izpostavljeni različnim vrstam diskriminacije in prikrajšanosti. Očitno je, da lahko etiketiranje učencev in zlasti uporaba oznak pri odločanju o zagotavljanju ali dostopu do sredstev vpliva na pravičnost.

Zaradi vse večjega priznavanja raznolikosti učencev in kompleksnosti je potrebno večje sodelovanje. To bo zahtevalo tudi spremenjeno vlogo izobraževalnih delavcev, ki bodo morali biti pripravljene na zagotavljanje bolj prilagojene pedagogike, večjo uporabo digitalnih tehnologij in bolj raznolike učne poti. Od šolskih skupnosti se bo vse bolj zahtevalo, da se vključijo v proces ponovne konceptualizacije pojma »šola« kot institucije, ki ponuja več kot le izvajanje vsebin izobraževalnega programa.

Partnerstva in mreže z deležniki in lokalnimi skupnostmi bodo postajala vse pomembnejša, saj se bodo institucije (kot so vlade, ministrstva, regionalni ali lokalni organi ter šole) organizirale in sodelovale na različne načine, da bi vzpostavile medsektorsko delo. Takšno delo mora vključevati razumevanje širšega ekosistema za sisteme inkluzivnega izobraževanja. Poleg tega mora upoštevati ključne vplive na učenje in udeležbo znotraj in med posameznimi ravnmi sistema ter

zagotavljati napredovanje učencev in kontinuiteto zagotavljanja med vsemi fazami izobraževanja.

Po pandemiji COVID-19 bi bilo mogoče **povečati družbeno ozaveščenost o vplivu segregacije, izolacije in izključenosti iz šolskega sistema**. To bi moralo predstavljati podlago za pristop »zgradimo nazaj boljše«, ki se osredotoča na krepitev zmogljivosti vseh deležnikov in uporabo podatkov za zagotavljanje pravičnega dostopa, vložkov in izidov za VSE učence. Tak pristop bi moral prilagoditi delo tako, da bi lahko zagotovili različne poti in pristope, ki bi temeljili na trenutnih okoliščinah v državah in na njihovi preteklosti, s poudarkom na nenehnem izboljševanju in zagotavljanju visokokakovostnega izobraževanja, osredotočenega na učence, za vse.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

To publikacijo lahko citirate, kot je navedeno spodaj: Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, 2022. *Stališče Agencije glede sistemov inkluzivnega izobraževanja*. Druga izdaja. Odense, Danska